

Perhesuhteet suomalaisessa videotaiteessa

Kirjallinen osa

Tampereen ammattikorkeakoulu

Kuvataiteen koulutusohjelma

29.4.2015

Mia Rantavaara

Tiivistelmä

Tutkielmani käsittelee perhesuhteita suomalaisessa videotäiteessä. Valitsin kolmen eri suomalaisen taiteilijan videotekot, jotka käsittelevät perhesuhteita kukin omalla tavallaan. Eija-Liisa Ahtilan *Tänään*(1997), Minna Suoniemen *Lullaby*(2012) sekä *L'amour Fou*(2013) ja Heta Kuchkan *Isin tyttö (toivoton yritys pidätellä itkua kyseisen kappaleen soidessa)*(2008). Tutkin, onko teoksissa yhtäläisyyksiä, mitä tehokeinoja teoksissa on käytetty sekä asetan oman opinnäytetyöni osaksi vertailua, videoinstallaation *Sisko, ollaanhan aina näin*(2015) , joka käsittelee myös perhesuhdetta.

Avainsanat: videotäite, perhesuhteet, sisaruus, installointi

Summary:

In my bachelors thesis I study family circumstances in Finnish videoart. I chose four work which all have the same subject, family circumstances, from three different Finnish videoartists. Eija-Liisa Ahtila : Today(1997), Minna Suoniemi: Lullaby(2012) and L'amour Fou(2013) and Heta Kuchka: Daddy's girl (Hopeless attempt not to cry listening to that song)(2008). I search, what kind of similarity and differencies do they have and what increase their works. I put my own artistic bachelors thesis work: My Darling Sister (2015) next to them which also deals with family circumstances.

Keywords: videoart, family circumstances, sisterhood, installation

Sisällys:

1. Johdanto

2. Suomalaiset videotaiteilijat joiden teoksen aiheena on perheenjäsen

1.2 Eija-Liisa Ahtila : Tänään

2.2 Minna Suoniemi : Lullaby
L'amour Fou

3.2 Heta Kuchka : Isin tyttö (Toivoton yritys pidätellä itkua kyseisen kappaleen soidessa)

3. Minä ja siskoni

Sisaruuden merkitys ja sen esilletuominen, miten?

1.3 Minimalistisuus ja installointi tehokeinoina

4. Johtopäätökset

5. Lähteet ja viitteet

1. Johdanto

Tässä tutkielmassa tutkin perhesuhteiden esilletuomista suomalaisessa videotaiteessa. Kuinka tavat esittää eroavat toisistaan, ja toisaalta mitä yhtenäistä teoksissa on. Oman opinnäytetyöni aiheena on sisarsuhteeni. Rinnastan tässä tekstissä teokseni muuhun suomalaiseen nykyvideoon ja vertaan niiden taiteellista toteutusta. Rajaan tutkimuksen tietoisesti kolmeen videotaiteilijaan käyttäen heiltä teoksia esimerkkeinä, miten perhesuhteita on esitetty, miten nämä kyseiset teokset eroavat toisistaan ja tutkien löytyykö tavoista yhtenäisyyksiä. Apunani tutkimuksessa käytän myös esimerkiksi Margaret Morsen artikkelia *Video taide media, antologia (1993)* tutkiessani installoinnin merkitystä ja sen eri tapoja videoteoksessa. Valitsin kolme teosta joissa taiteilijat käsittelevät nimenomaan kahden perheenjäsenen välistä suhdetta ja tutkin niissä sitä, miten suhteet ovat esitetty. Haluan perehtyä siihen, onko suhteet läheisiä ja miten se esitetään niissä. Minua kiinnostaa tutkia myös, onko teoksissa joitain yhteisiä piirteitä johtuen samasta aiheesta. Syventyessäni siskoni ja minun suhteeseeni tässä tutkimuksessa käytän viittauksia Teija Lampisen progradutyöstä *Sisarusten väliset kiintymyssuhteet (2013 Jyväskylä)*.

Valitsin tietoisesti esimerkkitaiteilijoiksi kolme suomalaista naistaiteilijaa; Eija-Liisa Ahtilan, Minna Suoniemen sekä Heta Kuchkan. Kaikki kolme taiteilijaa ovat nykytaiteen kentällä tälläkin hetkellä toimivia kuvataiteilijoita. Kyseisten taiteilijoiden työt ovat inspiroineet minua, ja heiltä valitsemani teokset ovat minulle mieleiset.

Opinnäytetyössäni halusin tutkia, kuinka saan tallennettua pikkusiskoni ja itseni välisen suhteen. Kolmas kysymykseni onkin, mitä uutta teokseni tuo videotaiteen "perheelle" ja miten se asettuu joukkoon. Sisko on elämäni tärkein henkilö ja jos joku ihminen voi tuntea kaikki puoleni se on juuri hän. Sisarsuhteessamme tärkeintä on toisen olemassaolo ja yhdessäolon helppous, luottamus ja kunnioitus toisiamme kohtaan. Halusin tuoda tämän esille teoksessani. Visuaalisessa puolessa minua kiinnostaa yksinkertaisuus ja minimalistisuus. Kuinka pienillä eleillä ja teoilla onnistuu välittää katsojalle tunteen ja teoksen aiheen? Halusin haastaa itseäni myös muilla

tavoin. Mietin, millä keinoin voin kertoa aiheestani enemmän itse videon lisäksi ja päädyin leikkimään erilaisen installoinnin kanssa. Perinteiseltä tuntuvan seinään projisoinnin sijaan heijastin teokseni lasten kahluualtaaseen. Allas on sama, missä myös minä ja siskoni on kuvattu teokseseen. Koin sen lisäävän teokselleni tarinaa jaetusta lapsuudesta, ja yhdessä aikuiseksi kasvamisesta.

2. Suomalaiset videotaiteilijat joiden teoksen aiheena on perheenjäsen

Tässä kappaleessa käyn tarkemmin läpi kolmen valitsemani suomalaisen videotaiteilijan teokset, joissa käsitellään suhdetta perheenjäseneseen. Jokaisessa teoksessa lähestymistapa on erilainen. Kyseessä on joko taiteilijan henkilökohtainen perhesuhde tai yleisempi lähestymistapa aiheeseen. Kun mietin perheen merkitystä itselleni, ensimmäiset asiat jotka nousevat mieleeni ovat perheen tärkeys, rakkaus ja menetyksen pelko. Minulle perhe ei kuitenkaan ole vain sukulaiset, vaan siihen kuuluu muitakin. Suomalainen sivistyssanakirja määrittelee sanan perhe kahdella tavalla; *kahden tai useamman henkilön muodostama sukulaisuuden tai parisuhteen yhdistämä yhteisö* sekä *toisilleen läheisten asioiden ryhmä*. Minulle jälkimmäinen määritelmä on yhtä oleellinen kuin ensimmäinen. Toisilleen läheisten asioiden ryhmä on minulle ystäväni. Mikä siis määrittää suomalaisen perheen? Listassa on tietysti yleiset; yhteisen arjen jakaminen, ilon ja surun sekä onnistumisen ja vastoinkäymisen jakaminen. Nämä asiat ovat itselleni ja varmasti monelle muulle 25-vuotiaalle arjen asioita, joita jaetaan ystävien kesken, jotka myöskin saattavat olla jopa kämppeiksi. Siksi kysymys, mikä määrittää perheen on mielenkiintoinen ja monivastauksinen riippuen esimerkiksi henkilön iästä ja elämäntilanteesta.

Onko siis mahdollista, että perhesuhteella ja ystävyysuhteella ei olisi muuta eroa läheisyydessä kuin biologinen samankaltaisuus? Meillä on siskoni, perheenjäseneni kanssa ystävyysuhde sisarsuhteen lisäksi. Haluan viettää aikaa siskoni kanssa yhtälailla kuin ystäväni, pidän hauskaa hänen kanssaan samanlailla kuin ystäväni. Se, että ystäväni on myös sisareni tuottaa helpotusta minulle. Luottamukseni häneen on sata prosenttinen; hän ei luovu minusta, vaikka riitaantuisimme eikä katoa elämästäni vaikka emme olisi yhteydessä kokonaiseen vuoteen.

1.2 Eija-Liisa Ahtila

still-kuva teoksesta Tänään

Tänään

10'

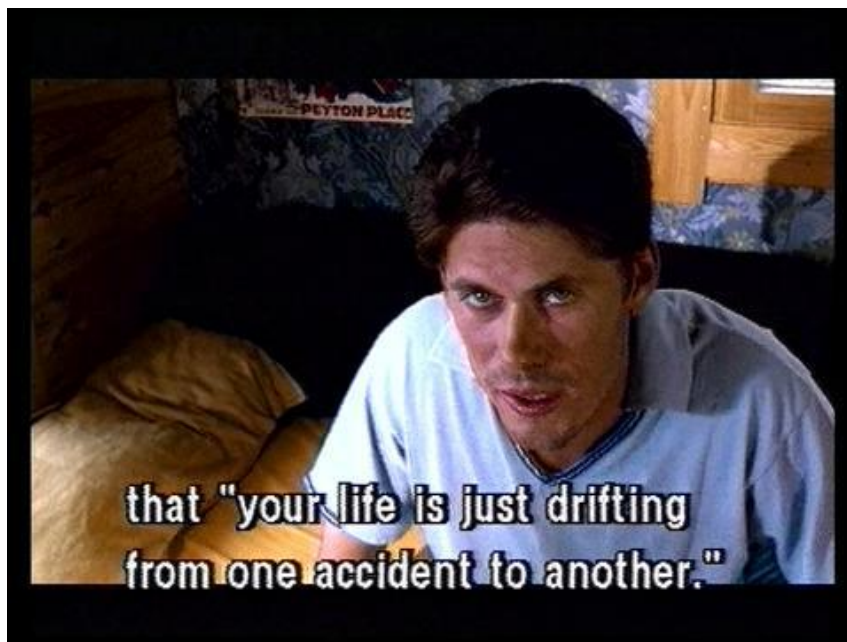
1997

Tänään kertoo isoisän kuolemasta kolmen eri ihmisen näkökulmasta. Henkilöt ovat isä, tyttö sekä vanha nainen. Teos alkaa siitä, että tyttö on kotipihassaan, heittää palloa seinään ja kertoo samalla isoisänsä jääneen auton alle. Hänen isänsä itkee sisällä. Kolmas henkilö, vanha nainen oleilee kotonaan.

Teoksen synopsiksessa Ahtila kertoo, että teoksessa oleellista on samankaltaisuuksien ja läheisyyden korostaminen perheenjäsenten keskuudessa. Tytön ensimmäisiä vuorosanoja teoksessa on; "Mä en oikeastaan pitänyt siitä miehestä", tyttö puhuu isoisästään. Tytön puhuessa itkevästä isästään, hän ei

varsinaisesti hauku häntä, muttei kuitenkaan osoita myötätuntoa menetyksestä, jonka isä on juuri kokenut. Tyttö ei ole lohduttamassa isäänsä tai edes samassa tilassa, kumpikaan ei halua paljastaa toisilleen oikeita tunteitaan tai hakea lohtua toisistaan.

Teoksessa saa kuvan kolmen sukupolven kylmistä väleistä toisiaan kohtaan. Isän puhuessa kuolleesta isästään hän muistelee lapsuuttaan, kuinka hän ei saanut läheisyyttä. Tuntuu siltä, että hän on välittänyt saman kohtelun tyttärensä. Teoksen isällä on selkeästi jäänyt asioita sanomatta omalle isälleen, mikä aiheuttaa mahdollisesti kymmenien vuosien ajan kyteneen tunnepurkauksen, loputtoman itkun, miehen kuullessa isänsä kuolleen ja ymmärtäessään, ettei voi enää selvittää välejä vaikka niin haluaisikin.

still kuva teoksesta Tänään

Videossa siirrytään hetkellisesti vanhan naisen kotiin, missä nainen muistelee tapahtunutta. Nainen puhuu tapahtumasta monotomisella äänellä ilman suuria tunteen purkauksia, taaskaan kyseessä ei ole lohdun hakemista menetykseen.

Henkilöiden syvä katse kameraan on yksi Ahtilan tehokeinoista teoksessa. Henkilöiden katse kameraan heidän kertoessa ajatuksiaan korostaa myös teoksen pysähtynyttä tunnelmaa, mikä luo mielikuvan yhdestä hetkestä ja juuri tapahtuneesta asiasta. Teoksessa on käytetty myös splitscreeniä kertomisen keinona. Ruudussa tapahtuu kahta eri asiaa kahdella eri ruudulla vieden katsojaa eteenpäin tarinassa, kertoen tarinasta enemmän käyttämättä sanoja.

still kuva teoksesta Tänään

2.2 Minna Suoniemi

still-kuva teoksesta Lullaby

Lullaby

4'10"

2012

Minna Suoniemi kirjoittaa kotisivuillaan synopsiksessa: Lullaby on muunnelma taidehistorian äiti ja lapsi -aiheesta. Äiti lepää sängyllä ja pieni lapsi tutkii hänen kasvojaan. Äiti murisee ja paljastaa torahampaansa, mutta lapsi leikkii pelkäämättä petoäitiään.

Teoksesta välittyy selkeästi äidin suojeluvietti lastaan kohtaan. Äidin luonnollinen halu suojella pienokaistaan näyttäen ja esitellen torahampaitansa tuo mieleen eläimellisen puolen ihmisestä. Katsoja voi hetkellisesti pelästyä äidin käyttävän hampaitansa lapseensa, mutta ymmärrys on nopea; rakastava äiti antaa uteliaan lapsensa tutkia hampaita ja kyseessä on heidän kahden lempeä hetki.

Teoksessa on käytetty selkeitä tehokeinoja kertomaan minimalistisesti esitetty asia voimakkaasti. Teoksen ääni on hidastettua, mikä tekee äänestä möreän, murinaa matkivan. Suoniemi on käyttänyt tätä muissakin teoksissaan tehokeinona. Itse

videota on hidastettu myös, luomaan pysähtynyt tunnelma, päästämään katsoja sisälle hetkeen. Lullabyssa tilanne on arkinen, äiti leikkii lapsensa kanssa ja mieleen tulee aamun ensi hetket, äidillä on silmät suljettuina suurimman osan ajasta. Ehkä äiti on vielä väsynyt ja vauva on herättänyt hänet kärsimättömänä. Teoksessa välittyy murinasta huolimatta turvallisuus, minkä äiti luo vauvalleen.

still-kuva teoksesta L'amour Fou

L'amour Fou

b/w Super 8 Film

2013

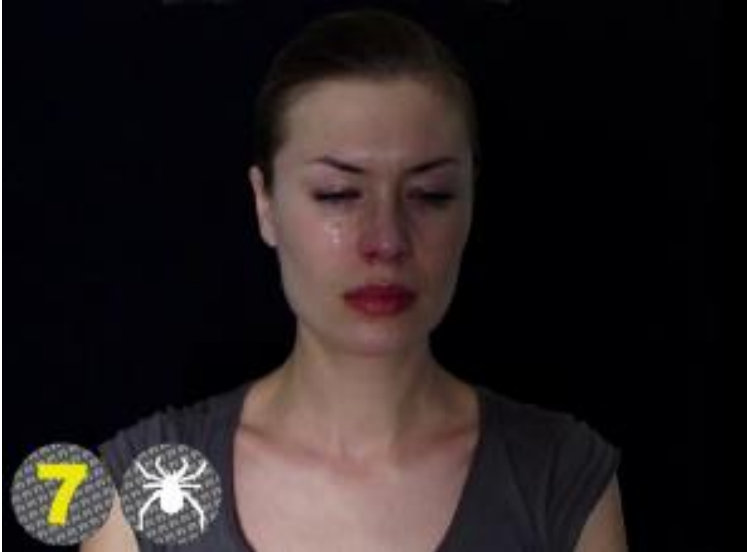
Suoniemi kertoo teoksesta kotisivuillaan; L'amour Fou on kokeellinen video äidin ja pojan välisestä erityisestä suhteesta. Äidin alkukantainen käytös on ristiriidassa hänen manifestiinsa rajattomasta rakkauden määrästä poikaansa kohtaan. Hullun rakkauden äiti tempoilee suuren rakkautensa edessä tunteiden vietävänä. Tuo kuluttava, yllättävä ja rajaton rakkauden määrä saa katsojan tolaltaan. Pelottaa tämä rakkaus ja vastuu.

Videon äitihahmo elehtii kuvassa poika sylissään apinamaisesti muistuttaen alkukantaista henkilöä. Hän rutistaa poikaa sylissään lujasti pitäen huolen ettei poika pääse irti otteesta. Kuvasta poistutaan hetkellisesti mustaan kuvaan missä on äidin

puhe tekstimuodossa. Hän haluaa korostaa rakkautensa määrää lasta kohtaan ja kertoa pelostaan, että poika hylkää hänet.

Teos on kuvattu filmille, mikä on itsessään jo oma tehokeinonsa. Mustavalkoinen kuva tuo mieleen vanhat elokuvat ja tätä mielikuvaa lisää teoksen teksti osuudet, joissa poistutaan kuvasta hetkellisesti aivan kuin vanhoissa mykkäelokuvissa henkilöiden halutessa keskustella. Tämä vanha elokuvan tuntu tuo mielikuvan jo aikojen alussa olleesta äidin rakkaudesta, mikä ei ole ajan myötä muuttunut vaan on yhtä vahva vielä nyky aikanakin. Teoksen video osuus on toistuvaa, mikä toimii hyvänä tehokeinona tuoda selväksi rakkauden, äidin ja lapsen välinen side.

3.2 Heta Kuchka

Still kuva teoksesta Isin tyttö

Isin tyttö (Toivoton yritys pidätellä itkua kyseisen kappaleen soidessa)

04'30"

2008

Synopsis: Ennen kuin poliisi ehti kertoa 'daddyn' kuolleen, tajusin ettei mikään olisi enää niinkuin ennen. Kyseinen kappale soi silloin taustalla. Sen kuuleminen aiheuttaa vielä kahdeksan vuoden jälkeen voimakkaan tunnereaktion.

Kuchkan teos Isin tyttö kertoo läheisen menettämisestä ja sen käsittelemisestä. Taiteilijan isä kuoli Kuchkan ollessa nuori nainen. Kuullessaan suru-uutisen hän oli konsertissa ja muistaa kappaleen, joka soi sillä hetkellä eikä hän edelleenkään pysty kuuntelemaan kappaletta alkamatta itkemään. Teoksessa Isin tyttö, Kuchka itse katsoo kameraan ja kyseinen kappale alkaa soida. Joka kerta kyynelvet nousevat silmiin ja Kuchka alkaa itkeä. Itkun alkaessa kuva leikkaantuu takaisin lähtö asemiin ja kappale alkaa soida uudestaan. Sama toistuu kerta toisen jälkeen.

Teoksen yksinkertaisuus saa toiston kautta aikaan katsojalle vahvan tunnereaktion. Joka kerta kappaleen alkaessa uudestaan, huomaa kannustavansa mielessään naista kuvassa, toivoen itkun jääneen tällä kertaa pois. Suru on kuitenkin vahva tunne joka tuskin koskaan poistuu kokonaan. Lohduttamisen lisäksi haluaa naisen myöntävän itselleen, ettei tunne koskaan lähde pois ja sen kanssa täytyy oppia elämään.

Tehokeinona tässä teoksessa on selkeästi toisto. Sama asia toistuu uudestaan, millä halutaan herättää katsojassa tunnereaktio ja sympatia videossa olevaa naista kohtaan. Myös lohduttomuuden korostaminen toistolla onnistuu hyvin.

3. Minä ja siskoni

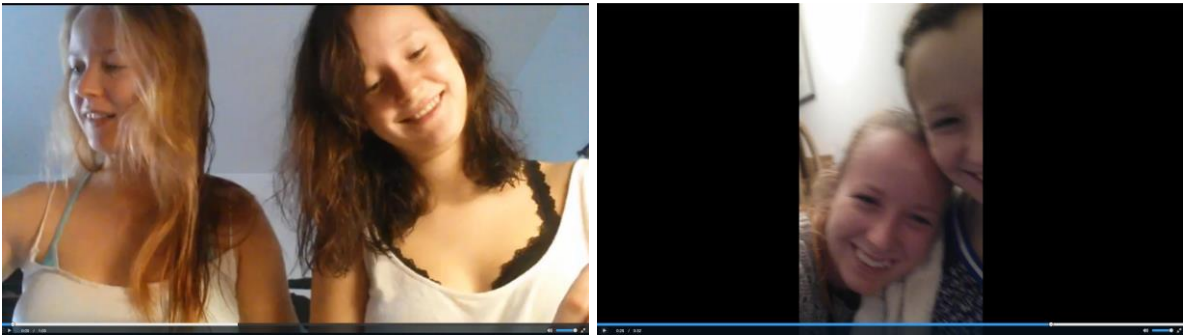
Sisaruuden merkitys ja sen esille tuominen. miten?

Opinnäytetyössäni halusin ottaa aiheeksi sisarsuhteeni. Minulla on todella läheiset välit siskoni kanssa. Meillä on vain kolme vuotta ikäeroa ja olemme myös parhaat ystävät toisillemme. Hän on tärkein perheenjäseneni. Minulla on myös isovelji, mutta emme ole niin läheisiä keskenämme, mikä vahvistaa minun ja siskoni välistä sidettä. Halusin kertoa oman kokemukseni sisaruudesta videoteoksen kautta ja näin tulla osaksi taiteilijoiden perhettä, jotka käsittelevät perhesuhdetta teoksissaan.

Teija Lampinen kirjoittaa pro gradussaan Sisarusten väliset kiintymyssuhteet, että sisarusten väliset lapsuuden kokemukset tarjoavat ihmiselle perustan yhdelle harvoista elinikäisistä suhteista minkä voi kokea, ja että yhteinen historia muodostaa kestävän tunnesiteen aikuisiälle asti (Lampinen 2013, 28-29). Meillä siskoni kanssa pienestä ikäerostamme johtuen on lapsesta saakka ollut vahva kiintymyssuhde toisiimme. Yhteiset leikit pienenä ovat kantaneet tähän päivään asti, hieman eri tavoin vain. Lapsuuden leikit ovat vaihtuneet toisenlaiseen ajanviettoon yhdessä, ja ajatuksien jakamiseen elämästä. Lampisen tutkimuksessa puhutaan siitä, kuinka pienestä pitäen sisarukset viettävät keskenään paljon enemmän aikaa kuin kenenkään muun kanssa, ja he tietävät toisistaan enemmän kuin kukaan muu. Tietysti tämäkin vaihtelee sisarsuhteesta riippuen ja siitä, millainen perhe-elämä sattuu olemaan, mutta omalla kohdallani tämä pitää täysin paikkaansa. Siskoni osaa lukea ilmeitäni ja kuulla äänestäni enemmän kuin jopa haluaisin, minun on mahdotonta valehdella hänelle. Hän tietää etten sillä hetkellä puhu totta. Lampisella oli myös tutkimuksessaan mukana sisaruus uskollisuus ja sen piirteet (Lampinen 2013, 31). Sisaruus uskollisuuden tärkeimmiksi piirteiksi luokiteltiin aktiivinen yhteydenpito, yhteistyö toistensa kanssa ja toisensa auttaminen. Sisaruksilla saattaa myös olla tietynlainen yhteinen kieli, mitä muut eivät aina ymmärrä. Tässä voin viitata aikaisemmin mainitsemaani äänen ja ilmeen lukemiseen, jota muut kuin siskoni eivät osaa tehdä sataprosenttisesti. Koen tämän "meidän kielenämme", toisen

tulkkaamisena muulle maailmalle, kun itse ei osaa puolustautua tai tuoda sanomaansa esille.

Aloitin opinnäytetyöprosessin kysymyksestä, miten vietämme aikaa siskoni kanssa ja miten kuvata se teoksessa. Kokeilin erilaisia tapoja kuvata yhteistä aikaamme ja mietin miten sen tallentaminen toimisi teoksessa. Käytin välineenäni kännykän kameraa sillä halusin tilanteiden olevan arkisia sekä suunnittelemattomia, mikä onnistui hyvin puhelimella. Prosessin edetessä päädyin kuitenkin hylkäämään kännykällä kuvatun materiaalin, sillä en halunnut teoksesta niin dokumentaarista vaan tarinallistaa suhteemme.

prosessikuvia suunnittelu vaiheesta

Päätettyäni kuvata teos perinteisesti kameralla, oli seuraava vaihe prosessissa suunnitella konkreettinen kuvaustilanne. En halunnut tehdä dokumenttia minusta ja siskostani, joten päädyin studiokuvauksiin. Halusin saada meidät teoksessa tilaan, missä on vain me kaksi ja toistemme seura. Olin jo tällöin tietoinen haluavani installoida teoksen perinteisestä seinästä poiketen ja lähtökohtana oli katosta lattiaan projisointi johonkin asiaan. Päätettyäni käyttää installoinnissa lasten kahluuallasta keksin käyttää samaa esinettä kuvaustilanteessa. Rakensin altaaseen “pesän” minulle ja siskolleni, missä olisi mukava makoilla ja luoda rento kuvaustilanne. Allas itsessään kuvastaa minulle yhteistä lapsuuttamme minkä olemme jakaneet ja joka näin aikuisiällä on jäänyt liian pieneksi. Jouduimme makoilemaan altaan sisällä jalat koukussa jonka avulla sain korostettua aikuisen kokoamme liian pienessä altaassa.

Prosessi kuva studiosta

Teoksessani on käytetty kolmea eri kuvaetäisyyttä. Laaja-, puoli- sekä lähikuvaa. Lähikuvan tarkoituksena minulle oli saada tallennettua juurikin meidän välinen kommunikaatio ilmeittemme avulla. Näemme heti toisistamme jos toinen ei puhu totta tai sanoo jotain mitä ei tarkoita. Toisaalta myös toisen hymy tarttuu toiseen helposti, saa molemmat iloiseksi.

Kuvauksissa oli myös tärkeää saada luotua rento ilmapiiri niin ettemme tunne tarvetta näytellä kameralle. Kuvaajani on myös hyvä ystävä sekä minulle että siskolleni, mikä oli prosessissa tärkeä tekijä, jotta tunsimme olomme turvalliseksi studiossa ja kuvamateriaalista tulisi haluamani aidon tilanteen tunne. Suunnittelimme kuvaajani kanssa myös tarkkaan ennen varsinaisia kuvauksia valot ja tunnelman, jonka niiden avulla halusin luoda. Tilaton, mutta neutraali valo jolla saa ”kotivideo” efektin pois ja kuvanlaatu on puhdasta.

Kuvaustilanteessa oli tärkeää luottamukseni kuvaajaan. Olimme siskoni kanssa altaassa makoilemassa ja kuvaajani henkilönostimella ylhäällä noin viiden metrin korkeudessa eikä pystynyt operoimaan kameraa. Hän seurasi kuvausta monitorista ja neuvoi meitä oikeaan asentoon altaassa, jotta näkyisimme kamerassa. Haluamani kuvamateriaali ei olisi onnistunut jos kuvaaja olisi ollut tuntematon, sillä rentous pysyi tuttavuuden takia yllä koko ajan ja meille oli helppoa keskittyä toisiimme ja jättää kuvaustilanne toissijaiseksi.

Olemme siskoni kanssa positiivisia ihmisiä, ruokimme toisissamme sillä. Miettiessäni teosta, päällimmäisenä ajatuksenani oli saada tämä piirre tallennettua. Toinen tärkeä seikka on toisen seurassa olemisen helppous. Rupesin pohtimaan asioita, joissa tämä näkyy ulospäin meissä ja tajusin jujun olevan siinä ettemme yhdessä ollessamme yritä kasvaa aikuisiksi. Viettäessämme aikaa toistemme kanssa, meillä ei ole estoja halata toisiamme kun siltä tuntuu, tai makoilla vierekkäin patjalla niinkuin pienenä hakiessamme turvaa toisistamme. Myös ulkopuolisten kommentit sisaruussuhteestamme antoivat tukea tämän asian esille tuomiseen. Tiedostan senkin, ettei kaikilla ole yhtä läheistä sisarsuhdetta kuin meillä on palaten aikaisemmin mainitsemaan suhteeseeni isoveljeni kanssa. Siksi tämä suhde oli lähtökohtana minulle tärkeä. Toisaalta haluan tuoda katsojalle positiivisen tulkinnan yhdestä sisarusuhteesta, kenties saada tämän muistamaan jotain kaunista omassa, pieleen menneessä suhteessaan, iloitsemaan omista sisaruksistaan tai vaikka lapsiensa sisaruussuhteista. Aihe on mielestäni niin yleinen ja lähes jokaista jollain tavalla koskettava, että teoksesta saa jotain irti vaikkei täysin samaistuisi ajatukseeni kaiken kestävästä sisarrakkaudesta. Halusin saada tämän tallennettua teokseeni, luoda tunnelman missä olemme vain me kaksi ja meidän rakkaus toisiamme kohtaan. Lopulta sain koottua materiaalista teoksen, jossa käytän tehokeinona toistoa. Kaksi sisarusta viettämässä aikaa yhdessä, keskustellen. Videossa hypätään tietyin väliajoin kohtauksiin, missä korostetusti tuon läheisyyttämme ja yhdessäolomme helpoutta esiin katsojalle.

opinnäytetyöni kuvaus tilanteesta

esimerkkikuvia eri kuvakulmista teoksessani Sisko, ollaanhan aina näin

1.3 Minimalistisuus ja asennointi tehokeinona

Toinen itselleni tärkeä asia opinnäytetyössäni oli haastaa itseni asennoinnissa. Minua on jo pitkään kiinnostanut erilaiset asennointi- ja esitystavat videotaiteessa; videon tuominen tilaan, tarinan kertominen sanoja käyttämättä.

Mediatutkija Margaret Morse kirjoittaa artikkelissaan *Videoinstallaation taide: ruumis, kuva ja välitila* siitä, kuinka meiltä puuttuu sanasto jolla voisimme kuvata kehon tilasuhteen kautta oppimista (Morse 1993, 107). Teoksen ollessa esillä tilassa, taiteilija itse on poistunut tapahtumapaikalta ja katsojat kokevat ja esittävät teoksen itse.

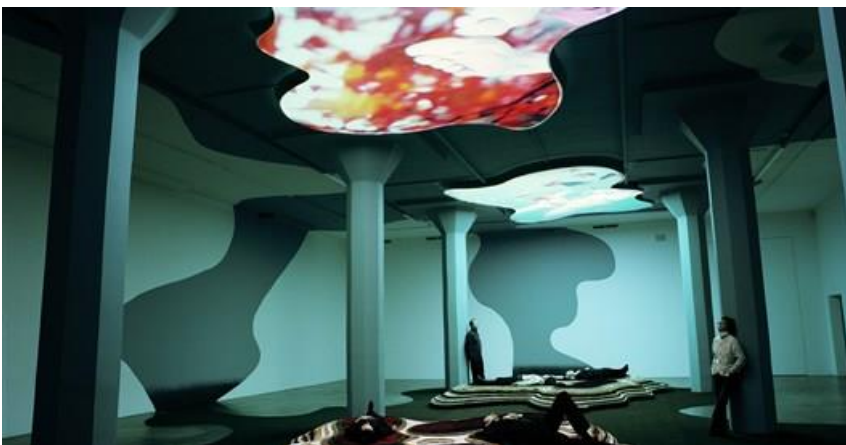
Installaatio antaa katsojalle fyysisen kokemuksen, tunteen teoksesta. Haasteeksi opinnäytetyössäni halusin juuri tämän, saada aikaan katsojalle fyysinen kokemus. Siksi halusin projisoida videoni muuhun kuin seinään, käyttää tilaa tarinan yhtenä kertojana. Lähtiessäni suunnittelemaan teokseni installoimista minua kiehtoi vesi elementtinä. Pohdin, miltä kuva näyttäisi veteen heijastettuna. Tästä johtuen sain idean, joka tuntui heti omaltani; lasten kahluuallas. Alkuperäisenä ideana olisin halunnut täyttää altaan vedellä niin, että kuva olisi heijastunut veteen. Ajatuksen ja teosidean kehittyessä koin veden lopulta tarpeettomaksi. Tuntui paremmalta täyttää allas mieluummin videolla, liikkuvalla kuvalla, ja antaa katsojan itse rakentaa mielleyhtymät vedestä, altaasta, aikuisista siskoksista jotka vielä makoilevat ja juttelevat lähekkäin lapsuuden muistojen altaassa. Näen altaan kuvastavan yhteistä elämäämme, lapsuuttamme ja kasvamista. Lapsuuden leikit altaassa ovat jääneet taakse, ja hyvä kun enään mahdumme yhdessä makoilemaan altaaseen.

Morse puhuu esseessään myös videoinstallaatioiden ajallisesta ongelmasta. Kuinka katsoja ei koe heti kokonaisuutta teoksesta, vaan video vaatii katsojan olla tilassa tietty ajanjakso, jotta tietäisi teoksen kokonaisuuden. Yleisenä ratkaisuna tähän Morsen esseessä puhutaan toistuvasta syklistä, joiden ansiosta katsoja voi saapua ja poistua milloin vain tilasta. Aikaisemmin esittelemissä Suoniemen ja Kuchkan videoteoksissa on käytetty juuri tätä ratkaisua, samoin kuin omassa teoksessani. Minulle toisto on toimiva ja siksi luontevin tapa kertoa asia. Sillä onnistuu korostaa haluttu asia katsojalle niin selkeästi kuin haluaa. Sen voi viedä äärimmilleen asti tai pysyä hillittynä herättäen sen avulla erilaisia tuntemuksia katsojassa. Itselleni siis oli luontevin ratkaisu tehdä videostani looppaava, oleskelumme tilassamme olisi rauhallista ja toisiimme keskittyntä, jota katsoja voi tulla seuraamaan hetkestä riippumatta.

Halusin lisätä videoteokseeni aihettani tukevan äänimaailman installointini yhteyteen. En halunnut käyttää kuvaushetkellä äänitettyä ääntä ja yleisestikin ihmisten, meidän, välinen keskustelu ei tuntunut oikealta käyttää. En halunnut pukea sanoja ihmisten mieleen laittamalla keskustelujamme kuulumaan tilassa. Viliina Koivisto kirjoittaa opinnäytetyössään *Miltä ääni näyttää* (Koivisto 2012, 7), kuinka näön tavoin kuulo antaa

ihmiselle mahdollisuuden yhdistää itsensä tiettyyn tilaan; kuulo on se, joka herättelee mielikuvitusta ihmisessä, ihminen saa äänestä itselleen sisäisen kuvan, joka on jokaiselle katsojalle yksityinen ja omansa. Ajattelen itse samoin ja mielestäni teostani ja haluani saada ihmiset samaistumaan siihen tukee keskustelujen ja muun puheen pois jättö. Lähdin siis usean kokeilun jälkeen etsimään teokselle sopivaa ääntä instrumentin avulla. Alkuperäinen ideani oli tehdä äänestä kevyttä, mieltä kohentavaa niinkuin kuvamateriaalikin on, mutta kuullessani melankolisen ja tuutulaulumaisen sointukierron tajusin haluavani kertoa teoksella muutakin kuin toisen ihmisen kanssa olemisen helpoudesta. Mukaan tuli menetyksen pelko. Se, ettei suhteemme pysyisi aina samana mitä se on nyt.

Itselleni yksi inspiraation lähteistä on selkeästi videotaiteilija Pipilotti Rist, joka rakentaa teoksensa tilaan, tuoden teoksen eloon erilailla kuin pelkkänä projisointina seinään. Katsojan on mahdotonta olla kokematta teosta tullessaan sitä katsomaan. Halusin saada sen omaan teokseenikin käyttämällä jotain esinettä tai asiaa hyödykseni projisoinnissa, unohtamatta kuitenkaan suhteellisen yksinkertaista ilmaisutapaa. Kirjassa *Congratulations! Pipilotti Rist* (Julin & Praun 2007) on esimerkkejä siitä, että Rist on käyttänyt katsojan mukaan ottamisessa keinona projisoida teoksensa kattoon ja tekemällä tilaan katsojalle mukavan katselutilan. Hän on tuonut pehmeitä alustoja, johon katsojat voivat mennä makoilemaan ja keskittyä teokseen. Tällainen minimalistinen tapa interaktivoida teos katsojaan kiehtoo minua ja haluan itse pyrkiä samankaltaisiin ratkaisuihin jatkossa.

esimerkki kuva Pipilotti Ristin installoinnista

Opinnäytetyössäni pohdin siis keinoja, millä saada katsoja mukaan videoteoksessa jakamaani kokemukseen. Kahluuallas itsessään galleriatilassa on jo houkutteleva, mutta halusin äänen tulevan altaasta. ”Ääni jonka syntyä ei voi fyysisesti paikantaa, hämmentää veistoksen olemusta. Kuitenkin äänen käyttö veistosinstallaatiossa voi luoda syvempää ruumiillista kokemusta paikasta, jossa installoitu veistos sijaitsee. Äänimaisemalla voidaan syventää katsojan paikkakokemusta ja saada aikaan tulkintaa ohjaavia suuntia.” Näin kirjoittaa Laura Impola opinnäytetyössään *Stand By, veistos ja installaation moniaistisuus* (Impola 2013, 17). Itse koen juurikin omassa työssäni melankolisen äänivalinnan tuovan hienojakoisemmin ja tilaa antavammin pelon tunteeni menetyksestä esille, kuin sanat siihen olisi pystyneet. Impola kirjoittaa myös näyttelypaikan luontaisen äänimaiseman pois sulkemisesta ja sen avulla oman illuusion luomisesta tilaan, mikä installaation tukena antaa katsojalle kokonaisvaltaisen kokemuksen teoksesta ja sen tarjoamasta hetkestä pois todellisuudesta.

kuva teoksesta Sisko, ollaanhan aina näin

4. Johtopäätökset

Lähdin tutkimuksessani tutkimaan perhesuhteiden esittämistä suomalaisessa videotaiteessa. Otin lähtökohdakseni kolme suomalaista videotaiteilijaa ja heidän teoksensa, jotka käsittelevät aihetta. Halusin tutkia mitä yhteistä teoksilla on, mitä tehokeinoja aiheen esille tuomisissa käytetään sekä pohtia omaa opinnäytetyötäni tässä kontekstissa.

Yhteisiksi piirteiksi havaitsin heti taiteilijoiden sukupuolen. Kaikki tekijät ovat naisia, joka herättää kysymyksen siitä onko naisille luontaisempaa käsitellä henkilökohtaisia aiheita teoksissaan.

Kaikki teokset käsitelivät sukupolvien välisiä perhesuhteita, isä-tytär tai äiti-lapsi välejä.

Koen itselleni kuitenkin tärkeimpänä yhtenäisyytenä menetyksen käsittelyn. Ahtilan teoksessa *Tänään* oli isoisän kuolema ja isän suru, Suoniemellä äidin rakkauden määrä ja pelko poikansa hylkäämisestä ja menettämisestä ja Kuchkalla isänsä kuolema ja siitä johtuva surukäsittely. Itse käsitelin omassa opinnäytetyössäni sisarsuhdettani, joka näin ollen poikkeaa tutkimukseen valitsemistani teoksista.

Teosten tehokeinot olivat myös yhdistettävissä. Kaikissa teoksissa oli havaittavissa halu luoda pysähtynyt tunnelma. Aika on haluttu hidastaa ja keskeyttää yhteen hetkeen, missä käsittelyssä oli tunneside perheenjäsentä kohtaan. Suoniemen ja Kuchkan teoksissa oli vahva pysähtyneisyyden tunne luotu toiston ja hidastetun kuvan avulla, kun taas Ahtilan teoksessa henkilöt ovat keskeyttäneet hetkensä katsomalla intensiivisesti kameraan päin ottaen katsojan tilanteeseen näin mukaan.

Havaitsin myös pienieleisyyden yhdistäväksi tekijäksi kaikissa teoksissa. Sanoja ei tarvita kuvastamaan tunnetta toista ihmistä kohtaan, vaan vahvempana tehokeinona on tuntunut ilmeiden ja eleiden merkitys tai juurikin niiden vähäisyys. Koen sanattomuuden tuovan katsojan lähemmäs teosta ja antavan mahdollisuuden

samaistua tunteeseen, mitä teoksessa esitetään. Sanat voivat olla eri merkityksellisiä eri ihmisille, jolloin niiden pois jättäminen antaa jokaiselle mahdollisuuden tulkita tunne omalla laillaan. Omassa teoksessani jätin siskoni ja minun keskustelut myös pois luoden katsojalle mahdollisuuden samaistua omaan sisarsuhteeseensa ja korostaa olemisen tärkeyttä eikä niinkään keskustelujen aiheita.

Oma opinnäytetyöni *Sisko, ollaanhan aina näin* omaa samankaltaisia piirteitä, kuin valitsemani muiden taiteilijoiden teokset. Koin itselleni tärkeäksi saada teokseen pysähtynyt tunnelma, meidän hetki siskoni kanssa. Halusin antaa mahdollisuuden samaistua tunteeseen, joka meillä hallitsee toistemme seurassa. Minulle tärkeää opinnäytetyössäni oli keskittyä tuomaan esille toisen ihmisen tärkeys, helppous olla yhdessä ja pyyntö, ettei asiat muuttuisi.

Tehokeinoina näiden esille tuomisessa käytin toistoa ja loputonta hetkeä looppaamalla teoksen, puhumattomuutta jonka avulla annan katsojan itse muodostaa sanat mielessään sekä eri kuvaetäisyyttä vahvistaen lähikuvilla ilmeitämme ja toistemme huomioon ottamista kyseisessä hetkessä. Neljäntenä tehokeinona otin melankolisen tuutulaulumaisen musiikin teoksen taustalle tuomalla iloiseen ja onnelliseen hetkeemme pelon menetyksestä . Muodostin toteamuksesta *Sisko, ollaanhan aina näin*, pyynnön asioiden pysyä sellaisena kuin ne tällä hetkellä ovat.

5. Lähteet ja viitteet

Kirjat:

Crystal Eye Ltd (toim.): The Cinematic Works of Eija-Liisa Ahtila: Käsikirjoitukset, 2004

Hurme Helena, Jallinoja Riitta, Jokinen Kimmo (toim.): Perhetutkimuksen suuntauksia, Gaudeamus Oy 2014

Julin Richard, Praun Tessa (toim.) : Congratulations! Pipilotti Rist, Lars Muller Publishers & Magasin 3 Stockholm Konsthall, Baden, 2007

Morse Margaret: Videoinstallaation taide: ruumis, kuva ja välitila teoksessa Tarkka Minna (toim.) Video taide media. Antologia, (sivu 107) Kustannusosakeyhtiö Taide, 1993

Internet:

AV-arkki: Heta Kuchka

<http://www.av-arkki.fi/teokset/isin-tytto-toivoton-yritys-pidatella-itkua-kyseisen-kappaleen-soidessa/>

Artists' Association MUU:

<http://www.muu.fi/site/?p=8134>

Impola Laura, *Stand By, Veistos ja installaation moninaisuus*, opinnäytetyö 2013, Tampere, (s. 17)

Koivisto Viliina, *Miltä ääni näyttää*, opinnäytetyö 2012 Tampere, (s. 7)

Lampinen Teija, *Sisarusten väliset kiintymyssuhteet*, Pro-Gradutyö 2013 Jyväskylä, (s. 28-29, 31)

Minna Suoniemi kotisivut:

<http://www.minnasuoniemi.com>

Sommar Heidi: Miten minusta tuli minä, Eija-Liisa Ahtila, Yle Elävä arkisto, julkaistu 19.4.2013

<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/04/19/miten-minusta-tuli-mina-eija-liisa-ahtila>

Suomi Sanakirja 2015

<http://www.suomisanakirja.fi/>

DVD:

Ahtila Eija-Liisa, *The Cinematic Works*